
Довідка про автора

Примак Таїсія Леонтіївна, практикуючий психолог, Центр СГМ України, м.Київ
Prymak T.L., practicing psychologist, Center of the Sanogenous thinking of Ukraine, Kyiv
E-mail: taisprimak@gmail.com

УДК 378.091.2:364-787.522]-057.875-054.6

Пухно С. В.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Пухно С.В. Особливості адаптації іноземних студентів до навчання у закладі вищої освіти України. У статті представлено теоретичний аналіз таких психологічних понять як «адаптація», «біологічна адаптація», «соціальна адаптація», «соціально-психологічна адаптація» в сучасних психологічних дослідженнях, та, зокрема, – присвячених вивченню питань адаптації іноземних студентів до навчання у закладі вищої освіти України. Також, проаналізовано поняття «психологічна культура особистості» та компоненти цього особистісного феномену – когнітивного, рефлексивно-перцептивного, комунікативного, регулятивного та ціннісно-сислового. Виділено основні проблеми проходження адаптаційних процесів у іноземних студентів під час їх навчання у вітчизняних закладах вищої освіти. Проаналізовані індивідуально-психологічні та особистісні характеристики, а також соціальні чинники як фактори ефективності проходження адаптації у студентів-іноземців, що навчаються в Україні. Представлено результати експериментального дослідження вивчення особливостей адаптації іноземних студентів – майбутніх вчителів інформатики, математики, фізики, що навчаються в Сумському Державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка. Показано взаємозв'язок особливостей адаптації цих студентів з процесом розвитку складових психологічної культури майбутніх педагогів.

Ключові слова: адаптація, адаптація до навчальної діяльності, адаптація до академічної групи, біологічна адаптація, соціальна адаптація, соціально-психологічна адаптація, психологічна культура.

Пухно С.В. Особенности адаптации иностранных студентов в процессе обучения в высшем учебном заведении Украины. В статье представлен теоретический анализ таких психологических понятий, как «адаптация», «биологическая адаптация», «социальная адаптация», «социально-психологическая адаптация» в современных исследованиях, а так же, – в исследованиях, посвящённых изучению вопросов адаптации иностранных студентов в процессе обучения в высшем учебном заведении Украины. Проанализированы понятия «психологическая культура личности» и компоненты этого феномена когнитивного, рефлексивно-перцептивного, коммуникативного, регулятивного и ценностно-смыслового. Выделены основные проблемы адаптационных процессов иностранных студентов во время их обучения в высшей школе. Проанализированы индивидуально-психологические и личностные характеристики, а так же социальные факторы эффективности адаптации студентов-иностранцев. Представлены результаты экспериментального исследования особенностей адаптации иностранных студентов – будущих учителей информатики, математики, физики, которые учатся в Сумском Государственном университете имени А.С. Макаренко. Представлена взаимосвязь особенностей адаптации с процессом развития компонентов психологической культуры будущих педагогов.

Ключевые слова: адаптация, адаптация к учебной деятельности, адаптация к учебной группе, биологическая адаптация, социальная адаптация, социально-психологическая адаптация, психологическая культура.

Постановка проблеми. Питання проходження адаптації до навчання у закладах вищої освіти України іноземних студентів на сьогодні є актуальними для соціально-психологічних та педагогічних досліджень, а також наукових розвідок у галузі психології особистості. Окремо представляють інтерес дослідження проблем адаптації

іноземних студентів – майбутніх педагогів. Питання формування особистості майбутнього вчителя – іноземного студента в процесі навчання у закладах вищої освіти активно набувають вагомого значення у зв'язку зі збільшенням кількості молодих людей з різних країн, які навчаються в нашій державі. Крім того, особливого значення набувають дослідження з проблем організації навчально-виховного процесу закладів вищої освіти з метою формування психологічної культури іноземних студентів – майбутніх педагогів [1; 2; 6]. Оволодіння майбутніми вчителями психологічною грамотністю (знаннями з загальної, соціальної, вікової та педагогічної психології, педагогіки, необхідними вміннями та навичками реалізації здобутків вказаних дисциплін), сприяє формуванню психологічної компетентності, що є вимогою до сучасного фахівця-педагога. В процесі адаптації людини до умов як навчальної, так і трудової діяльності, психологічна культура постає розвиненим механізмом особистісної саморегуляції та професійного розвитку і, тому, знання щодо особливостей процесу формування її компонентів та факторів, які мають значення в цьому процесі, набувають значної актуальності для організації навчально-виховного процесу закладів вищої освіти [5, с. 33].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам особливостей адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти присвячені дослідження Л. Балабанової, Т. Браун, В. Васянович, С. Гапонової, С. Гури, Л.І. Дябел, І. Жадан, В. Каземіренко, Н. Коломінського, Н. Кузнецової, В. Лесового, О. Мороз, Д. Наурузбаєва, А.Першиної, С.Сільверстова, В. Сорочинської, О. Стягунової, Ф. Хайрулліна, В. Шпак, Ю. Юсипук та багатьох інших. Питання адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти розглядають у дослідженнях багато вчених, зокрема, Г. Александров, Т. Алексєєва, К. Антонова, Н. Бордовська, О. Верней, П. Вірченко, М.

Вітковська, Н. Дзеньдзюра, О. Завражна, О. Іваноньків, А. Клименко, Л. Ключко, А. Куделко, Лисак, К. Немець, О. Орехов, В. Панченко П. Просецький, С. Пухно, А. Салтикова, І. Сімаєва, Е. Фридман, І. Ширяєв та ін. В дослідженні К. Немець, П. Вірченко, Л. Ключко визначено, що до основних проблем, пов'язаних з адаптацією іноземних студентів під час навчання в Україні, відносяться наступні: лінгвістичні (проблеми вивчення іноземної мови та мови навчання, опрацювання наукової фахової термінології, розуміння мови викладання); етнокультурні (проблеми спілкування з одногрупниками та, загалом, новим соціальним оточенням; розбіжності у харчуванні); особистої безпеки (проблеми толерантності, певні непорозуміння з представниками інших національностей та релігійних конфесій); забезпечення особистої життєдіяльності (заповнення офіційних документів, тощо); фінансові (загальні фінансові проблеми, технічні проблеми оплати навчання і т.п.). Згідно наукових розвідок О. Лисак, труднощі соціально-психологічної адаптації іноземних студентів пов'язані з низьким рівнем знання іноземної мови, недостатнім залученням цих студентів до позааудиторної діяльності, органів студентського самоврядування, що призводить до обмеження кола соціальних контактів) [2].

Мета статті полягає у дослідженні особливостей адаптації іноземних студентів до навчання у закладі вищої освіти України та значення цього процесу у процесі формування компонентів психологічної культури майбутніх вчителів.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використані методи комплексного аналізу; експериментальна частина дослідження побудована з використанням психологічної методики «Адаптованість студентів у ВНЗ» (Т. Д. Дубовицька, А. В. Крилова).

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Психологічна культура є своєрідним динамічним утворенням і складовою професійної культури особистості, що забезпечує самореалізацію людини як суб'єкта професійної діяльності [5, с. 8-9]. Психологічна культура педагога містить когнітивний (психологічні знання), рефлексивно-перцептивний (педагогічна емпатія, рефлексія, прогностичні здібності), комунікативний (комунікативні, організаційні вміння та навички), регулятивний (емоційний самоконтроль) та ціннісно-смысловий компоненти (соціальні норми і цінності вчителя як члена суспільства, що виконує виховні функції) [3]. Майбутні вчителі, як іноземні, так і вітчизняні студенти Сумського Державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, набувають психологічні знання з курсів загальної, соціальної та вікової психології в ході вивчення дисципліни «Психологія» протягом I-II семестру. Формування психологічної культури майбутніх педагогів відбувається завдяки впровадженню інтерактивних методів навчання, серед яких дискусійних форм роботи на практичних заняттях, виконання проектні завдання, тренінгові форми роботи, участь студентів у роботі наукових гуртків, секцій наукових конференцій, «круглих столів», тощо. Подібні форми роботи сприяють формування психологічної культури майбутніх педагогів, зокрема, – психологічних компетенцій, необхідних в педагогічній діяльності. Інноваційні педагогічні технології у процесі вивчення дисципліни «Психологія», зокрема, тренінги, проекти, є ефективною складовою в процесі формування психологічної культури студентів, оскільки орієнтовані на формування комунікативної, конфліктної та конфліктологічної компетентностей [4]. Також, якість професійних знань та набуття необхідних вмінь, закріплення навичок студентів залежить від особливостей проходження їх адаптації. Студентський період життя – це період

професійного становлення молодшої людини, що орієнтує її діяльність, формує професійний світогляд. Професійне навчання у закладі вищої освіти, на сьогодні, висуває значні вимоги до особистості. Компонентом, що забезпечує результативність навчання є мотиваційний. Молоді люди з невизначеною професійною мотивацією, як правило, переживають труднощі першого адаптаційного періоду навчання. Мотиваційний компонент навчання забезпечує високі результати навчання, а це, в майбутньому, є запорукою високого рівня виконання фахівцем своїх професійних функцій [4]. Цікавість до обраної спеціальності, предметів, що входять до кола професійного навчання, сприяють формуванню професійної спрямованості, що полягає у психологічній готовності особистості до виконання завдань професійної діяльності [4]. Вказаний компонент є суттєвим фактором ефективності адаптаційних процесів під час навчання.

Поняття «адаптація» розглядається як процес та результат пристосування індивіда (особистості) до нових умов оточуючого (природного та соціального) середовища. Біологічна адаптація – це пристосування організму до зовнішніх умов оточуючого середовища та стійкість до впливів різних чинників. Під соціальною адаптацією розуміється процес активного пристосування до умов соціального середовища, різновид взаємодії особистості з середовищем. Адаптація відбувається на фізіологічному, психологічному і соціальному рівні. На фізіологічному рівні цей феномен означає здатність організму підтримувати фізичні параметри в межах, необхідних для нормальної життєдіяльності при зміні зовнішніх умов. На психологічному рівні адаптація забезпечує нормальну роботу всіх психологічних структур при впливі зовнішніх психологічних факторів, що містить прийняття виважених рішень, прогнозування розвитку подій та ін. Соціальна адаптація – це процес входження особистості в

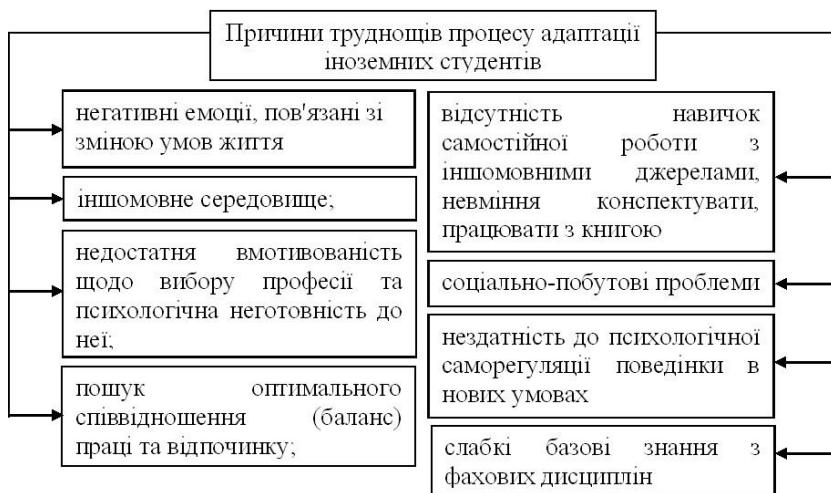

соціально-рольові зв'язки та відносини, набуття соціальних норм, правил, цінностей, соціального досвіду. Соціально-психологічна адаптація полягає в набутті людиною певного статусу в соціумі, оволодіння певними соціально-психологічними ролевими функціями. Ефективність проходження соціально-психологічної адаптації залежить від активності суб'єкта, рівня базової системи знань, вмінь та навичок, попереднього досвіду взаємодії, індивідуально-психологічних особливостей, сформованих комунікативних вмінь та навичок, умов соціально-психологічного середовища. Серед факторів успішності процесу адаптації студентів закладів вищої освіти – успішність (неуспішність) соціальної та біологічної адаптації, професійне самовизначення, домінування мотивації досягнення, активність, розвиток необхідних навчально-професійних здібностей, навичок і вмінь, усвідомленість професійного вибору, мети досягти високого рівня професіоналізму у обраній галузі діяльності [4].

Виконання вимог та дотримування норм закладу освіти, комфортність самопочуття в академічній групі, та, загалом, – новому соціальному середовищі, прагненні розвивати власні особистісні та професійні здібності, активність і легкість входження в нові види діяльності, – все це показники ефективності проходження соціально-психологічної адаптації іноземних студентів [1]. У наступній блок-схемі (О.М. Завражна С.В. Пухно, А.І.Салтикова) представлені причини проблем соціально-психологічної адаптації іноземних студентів під час навчання у закладах вищої освіти України [1].

Причини виділених труднощів різні, серед них об'єктивні – це труднощі пристосування до норм і вимог нової соціальної групи, проблеми у взаємовідносинах з викладачами, представниками адміністрації, тощо; інші причини суб'єктивного характеру і пов'язані з непередготованістю молодшої людини до умов навчання, відсутністю

навичок ефективної взаємодії. Найбільш ефективним, з точки зору досліджень викладачів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, які працюють з іноземними студентами, є підхід, що полягає в необхідності організації підготовчого відділення, слухачі якого за певний, встановлений адміністрацією термін, повинні опанувати курси базових навчальних дисциплін та мову взаємодії в закладі освіти, що, однозначно, буде сприяти ефективності адаптаційних процесів та результативності навчання [1].

Блок-схема 1. Причини труднощів процесу адаптації іноземних студентів.

На сьогодні, відповідно до особистого досвіду роботи з іноземними студентами, серед труднощів їх навчання, перед усім, – труднощі володіння іноземними мовами, мовою викладання базових дисциплін та знання термінологічного апарату, а також, – низький рівень

організаційно-навчальних навичок. Вказане вимагає формування необхідних знань і навичок швидкими темпами і позначається на тому, що студенти з низьким рівнем базової підготовки та професійної мотивації втрачають інтерес до навчання, починають трудову діяльність не за обраним фахом. Складнощі соціально-психологічної адаптації цих студентів позначаються на якості навчання, вони стають пасивними, невпевненими, втрачають професійну перспективу [2]. Ефективність соціально-психологічної адаптації забезпечується активністю студентів, постійною взаємодією з викладачами та адміністрацією закладу освіти, кураторами, представниками служби психологічного супроводу, різними соціальними та громадськими організаціями, одногрупниками та однокурсниками.

Особливе значення в процесі соціально-психологічної адаптації належить психологічному клімату академічної групи, яка є соціальною ціннісною структурою в процесі адаптації до нової культури та успішності в навчальній діяльності [6]. Саме члени групи стимулюють відповідальне відношення іноземних студентів до навчання, здійснюють консультативну допомогу в засвоєнні знань, формуванні вмінь та навичок. Академічна група забезпечує психоемоційну підтримку іноземним студентам. Адаптованість до навчальної групи свідчить про те, що студент відчуває себе в групі комфортно, підтримує її норми та цінності, активно взаємодіє з усіма членами. На адаптацію студента до навчальної групи впливають традиції закладу, робота студентського самоврядування, організація і проведення різних соціальних заходів, метою яких є допомога іноземним студентам в ході їх адаптації до умов нового культурного середовища.

Для вирішення проблем соціально-психологічної адаптації іноземних студентів, з нашої точки зору, необхідними формами є просвітницька та консультативна робота на основі індивідуально-орієнтованого

підходу до особистості, створення позитивного емоційного середовища процесу навчання. Підготовкою іноземних студентів до навчання в університетах займаються факультети довузівської підготовки, а потім ця робота продовжується на кафедрах. Метою вказаною підготовки є забезпечення комунікативних потреб іноземних студентів у різних сферах: науковій (для отримання підготовки за обраною спеціальністю), суспільно-політичній та соціально-культурній (з метою адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціальному і культурному середовищі, особистого культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), тощо. Недостатній рівень мовної підготовки іноземних студентів, як правило, відбивається на результативності навчального процесу та, відповідно, якості фахової підготовки. Серед вимог до викладачів, що працюють з іноземними студентами, – фахова компетентність, високий рівень володіння інноваційними педагогічними технологіями, готовність і здійснення постійної взаємодії з іноземними студентами, надання їм консультативної допомоги під час навчальної діяльності.

З метою дослідження особливостей адаптації іноземних студентів до навчання у закладі вищої освіти України проведено експериментальне дослідження показників соціально-психологічної адаптації майбутніх вчителів інформатики, математики, фізики, протягом II семестру 2018-2019 н.р. на базі фізико-математичного факультету Сумського Державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. В дослідженні приймали участь 30 іноземних студентів I-II курсів, показники адаптації визначались за методикою «Адаптованість студентів у ВНЗ» (Т. Д. Дубовицька, А. В. Крилова). Відповідно до результатів аналізу експериментальних даних визначено, що у 30% іноземних студентів низькі і 70% високі показники за шкалами адаптованості до навчальної діяльності. Ці

показники свідчать задовільний рівень виконань студентами завдань навчальній діяльності, сформованість базових навчально-організаційних, навчально-інтелектуальних, навчально-інформаційних і навчально-комунікативних вмінь. Частина студентів з низькими показниками за шкалами адаптованості до навчальної діяльності переживають труднощі навчання, переважно внаслідок відсутності сформованих комунікативних навичок, комунікативних бар'єрів переважно пов'язаних з низьким рівнем знань мови викладання. Ці студенти потребують додаткової консультаційної роботи з викладачами, відвідування додаткових занять або курсів з іноземної мови. Згідно результату аналізу експериментальних даних, у 86,7% іноземних студентів високі і у 13,3% низькі показники за шкалами адаптованості до навчальної (академічної) групи, що є ознакою сприятливого психологічного клімату групи, взаємодії в ході групової діяльності, відсутності конфліктів або серйозних ускладнень в процесі спілкування. Також, це ознаки прийняття іноземними студентами норм і цінностей як факультету та, загалом, університету, дотримування ними встановлених правил. Іноземні студенти з низькими показниками за вказаною шкалою адаптації переживають труднощі взаємодії як зі студентами-українцями, так і викладачами, представниками адміністрації, вони не підтримують норм факультету, соціально не активні, конформні, мало або неініціативні. Як правило, такі студенти не зацікавлені у спільній діяльності з членами академічної групи або факультету, переживають труднощі при необхідності взаємодії, замкнені, схильні до формування мікрогруп. Труднощі переживання процесів адаптації, незадоволеність комунікаціями впливають на процеси формування психологічної культури, а саме: у цих студентів низький рівень комунікативної, конфліктної та конфліктологічної

компетентності, відсутність навичок емоційного самоконтролю, емоційна нестабільність, конфліктність.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Психологічна культура особистості є фактором саморозвитку особистості майбутнього вчителя, серед чинників розвитку компонентів цього особистісного феномену – результати адаптації студентів до навчання у закладі вищої освіти. В результаті проведення дослідження особливостей адаптації іноземних студентів – майбутніх вчителів інформатики, математики, фізики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, визначено, що у більшості студентів (86,7%) високі показники за шкалами адаптованості до навчальної (академічної) групи та (70%) навчальної діяльності. Виділені особливості свідчать про задовільний рівень оволодіння молодими людьми базових знань та динаміку формування відповідних педагогічній діяльності компетенцій, що забезпечить якісне виконання завдань професійної діяльності в майбутньому. Представлені проблеми вимагають дослідницької уваги сучасних фахівців в галузі методології, психології і педагогіки вищої школи з метою розробки ефективних інноваційних технологій навчання.

Список використаних джерел:

1. Завражна О. М. Психолого-педагогічні особливості адаптації студентів-іноземців до навчання у ВНЗ / О. М. Завражна, С. В. Пухно, А. І. Салтикова // Молодь в сучасній психології. Етнічна самосвідомість та міжетнічна взаємодія: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та фахівців у галузі психології (12 квітня 2018 року, м. Суми). – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – С.159-162.

---

2. Лисак О. Б. Освіта іноземців в Україні: сучасний стан, проблеми та маркетинговий погляд на шляхи їх подолання / О. Б. Лисак // Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2016. – № 4. – С. 102-107.

3. Мачинська Н. І. Психологічна культура як складник професіоналізму викладача / Н. І. Мачинська, В. Б. Лагутін // Психологічна культура як складник професіоналізму викладача – Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ – 2011 – №2 – С. 229-241.

4. Пухно С. В. Особливості проходження адаптації першокурсників ВНЗ як чинник формування системи професійних знань / С. В. Пухно // Фізико-математична освіта, 2016. – №1 (7). – С. 115-125.

5. Улунова Г. Є. Психологічна культура як інваріант загальної та професійної культури / Г. Є. Улунова // Психологічна культура: види, інваріанти, розвиток : монографія / кол. авт.. ; відп. ред. Г. Є. Улунова. – Суми : ВВП «Мрія», 2014. – С. 8-36.

6. Форопонова А.А. Влияние социально-психологических качеств группы на успешность учебной деятельности иностранных студентов : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. – Курск, 2014. – 20 с.

Spysok vykorystanykh dzherel:

1. Zavrazhna O. M. Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti adaptatsii studentiv-inozemtsiv do navchannia u VNZ / O.M. Zavrazhna, S. V. Pukhno, A. I. Saltykova // Molod v suchasni psykholohii. Etnichna samosvidomist ta mizhetnichna vzaiemodiia: materialy IKh Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv ta fakhivtsiv u haluzi psykholohii (12 kvitnia 2018 roku, m. Sumy). – Sumskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni A. S. Makarenka. – Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2018. – S.159-162.

2. Lysak O. B. Osvita inozemtsiv v Ukraini: suchasnyi stan, problemy ta marketynhovyi pohliad na shliakhy yikh podolannia / O. B. Lysak // Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu, 2016. – № 4. – S. 102-107.

3. Machynska N. I. (2011). Psykholohichna kultura yak skladnyk profesionalizmu vykladacha. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2, 229-241.

---

4. Pukhno S. V. Osoblyvosti prokhozhenia adaptatsii pershokursnykiv VNZ yak chynnyk formuvannia systemy profesiynykh znan / S. V. Pukhno // Fyzyko-matematychna osvita, 2016. – №1 (7). – S. 115-125.

5. Ulunova H. Ye. (2014). Psykholohichna kultura yak invariant zahalnoi ta profesiinnoi kultury. *Psykholohichna kultura: vydy, invarianty, rozvytok : monohrafiia* / kol. avt.. ; vidp. red.. H. Ye. Ulunova. Sumy : VVP «Mriia», 8-36.

6. Foroponova A. A. Vlyyanye sotsyalno-psykholohycheskykh kachestv hruppy na uspeshnost uchebnoi deiatelnosti ynostrannykh studentov : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.05. – Kursk, 2014. – 20 s.

Pukhno, S.V. Features of foreign students' adaptation in the studying process at a higher educational institution of Ukraine. *The theoretical analysis of such psychological concepts as "adaptation", "biological adaptation", "social adaptation", "socio-psychological adaptation" in modern studies, as well as in studies devoted to the issues of foreign students' adaptation in the studying process at a higher educational institution of Ukraine are presented in the article. The "personality psychological culture" concepts and this phenomenon components are analyzed. The main problems of foreign students' adaptation processes during their studies at a higher educational institution are highlighted. The individual psychological and personal characteristics, as well as the social factors of the effectiveness of foreign students' adaptation are analyzed. The results of the problem theoretical analysis give grounds for the following conclusions. The personality psychological culture is a factor in the personality of the future teacher self-development, a particular place in this process is occupied by the peculiarities of students' adaptation at higher educational institutions. As the experimental study result of the adaptation characteristics of foreign students – future teachers of computer science, mathematics, physics of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, it was determined that most students (86.7%) have high indicators on the scales of adaptation to the study group, and 70% – to educational activities. These data indicate a satisfactory level of students' mastery of basic knowledge and the formation of relevant pedagogical activities competencies that ensure the fulfillment of professional tasks in the future. The presented problems require great modern researchers' attention in the field of methodology, psychology and pedagogy of higher education in order to develop effective innovative teaching technologies.*

Key words: *adaptation, adaptation to educational activities, adaptation to a study group, biological adaptation, social adaptation, socio-psychological adaptation, psychological culture.*

Відомості про автора

Пухно Світлана Валеріївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Pukhno, Svetlana V., PhD of Psychological Sciences, associate professor of the Department of Psychology, Educational and Scientific Institute of Pedagogy and Psychology, A.S. Makarenko State Pedagogical University in Sumy, Ukraine

E-mail: svetlanapuhno@gmail.com

УДК 159.9:364.4-053.2-053.6

Раєвська Я.М.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Раєвська Я.М. Особливості здійснення між професійної взаємодії при роботі з дітьми та молоддю. Основним суб'єктом соціальної роботи, її центральною дійовою особою є фахівець соціальної сфери. В умовах сьогодення сучасна молодь вимагає особливої соціальної підтримки та соціального захисту як така, що перебуває в стані формування і утвердження життєвих позицій, складає більше половини працездатного населення держави, має свої орієнтації, інтереси і потреби, болісно відчуває на собі тягар економічної кризи та недостатність державних асигнувань на соціальні потреби.

Питання міжпрофесійної взаємодії суб'єктів соціальної роботи визначається насамперед їх функціональними завданнями та технологічними позиціями. Доцільним є рівень розвитку партнерських відносин. Найвищий рівень характеризується взаємодією влади та неурядових організацій, за яким абсолютна частина соціальних послуг надається громадськими, благодійними організаціями. Форми міжпрофесійної взаємодії при роботі з дітьми та молоддю мають тенденцію до змін (до переходу до більш складної структури відносин).